

Проф. Злајомир Појовић (Берлин)

ДА ЛИ ЈЕ УЈЕДИЊЕНА НЕМАЧКА ПРЕВЕЛИКА ЗА ЕВРОПУ

Уједињењем Немачке, може се рећи, практично је завршен II светски рат, јер су самосталне државе Западна Немачка и Источна Немачка, биле последица завршетка II светског рата. Уједињење Немачке су на посебан начин доживели бројни политички и други субјекти Савезне Републике Немачке.

Немачки модел социјалне интеграције, односно учење католичке цркве као алтернатива социјализму и либерлном капитализму.

Католичка црква предстаља данас једну од најзначајнијих интернационалних институција. Иако је доста ослабила у верском смислу, што је разумљиво за једну религиозну институцију у нерелигиозно доба, њена секуларна страна и даље је доста јака. Ту спада њено залагање за предшколски одгој деце, рад по болницама, старачким домовима итд. Широм света она посједује милионе радних места, од којих само у бившој СРН око 1,2 милиона, чиме је после државе највећи послодавац. Већ више од сто година њу интересују механизми

социјалне интеграције везани за индустријско друштво, те је до сада на све значајније трансформационе процесе кроз које су пролазиле европска друштва нудила свој алтернативно модел.

По њему, слободно тржиште треба бити замењено социјалним тржиштем. Оно се одликује институционализовном сарадњом између представника рада и капитала. Једном годишње они се срећу, да би се у складу са развојем националне привреде договорили о висини минимума плате за поједине врсте послова. У случају тешкоће око нагодбе, да би се избегли штрајкови и спречило политизовање социјалних проблема, предвиђена је посредничка улога државе.

Док на слободном тржишту висину плате одређује понуда и потражња, на социјалном тржишту она је фиксирана уговором.

Необично брз развој урбанизације и индустријализације, који је захватио друштва Запада Европе у прошлом веку, праћен је био дубоким изменама социјалне структуре и упадљиво брзим порастом посебне социјалне групе зване радништво. Оно је предстаљало велики социјални, културни и политички изазов времена, те је 1891. године Папа Лео XIII формулисао став цркве по том питању. Његова *Enciclica rerum novarum* говори о положају радничке класе. Радничка класа је политички појам који по социјалистичкој теорији припада радништву. Папа се служи тим појмом.

Године 1940. Папа Пије XII објавио је енциклику *Quadragesimo Anno* (Четрдесете године) у којој се залаже за социјалну обнову. Социјална обнова Мусолинијевом корпоративном државом де факто је била у Италији извршена, привредни модел постојао је у национал-социјалистичкој Немачкој. Хитлерова Немачка довршила је социјалну интеграцију радништва у друштво, дајући му правне социјалне повластице које су имали и службеници.

Године 1961. *Enciclica* Папе Јована XXIII говори о социјалном прогресу. То је време зависне реконструкције послератне економије, када су и други тражили алтернативу по истом питању.

1989. Папа Павле II у Енциклици лаборем еџерценс залаже се за хуманизацију рада (у то време тражи се алтернатива за рад на покретној траци).

1991. Папа Јован - Павле II, две године по завршетку хладног рата, а у част стогодишњице од објављивања прве енциклике, објавио је модел нове Европе за који се залаже Католичка црква. У њему се одбацују и државни социјализам и амерички економски либерализам као системи у којима доминира "крња идеологија".

Земља у којој данас постоји социјално тржиште по принципу католичког социјалног учења је Савезна Република Немачка. Оно се показало као необично успешан модел у конкуренцији како против социјално-интегративне снаге реалног социјализма тако и против економске ефикасности англосаксонског економског либерализма.

Овакав модел прихватило је друштво СРН, које је великовећински католичко, урбано, либерално, западноевропски орјентисано после слома Нацистичке Немачке.

Скренуо сам пажњу на овај феномен у вези са Католичком црквом и њеним социјалним учењем зато што су се у свим земљама бивше социјалистичке Европе после завршетка хладног рата формирале партије католичког центра као водеће снаге политичког и социјалног окупљања. Та појава пружа изванредну диспозицију за прихватање немачког модела, као и за овладавање немачке економије целим тим простором, а то значи до формирања средње Европе.

Политички значај хришћанско демократске уније СР Немачке за политичке центре католичког окупљања Средње Европе.

У прошлости Средња Европа била је укљештена између протестантске Пруске и православне Русије, које јој нису биле пријатељски расположене.

Зато је католицизам добијао посебан вид духовног заштитника од те спољнополитичке опасности, чиме се у знатној мери политизовао.

Обраћајући се грађанима Аустро-Угарске Монархије као хришћанима, он их је зближавао, делујући тиме као обједињујући фактор политичке заједнице.

Међутим, у 19 веку, у време буђења национализма, стојећи уз поједине народе као њихова црква, католицизам је деловао на империју разарајуће, јер је повезивао веру са нацијом, док су оне тежиле стварању националних држава.

У првом случају постоји склад између верске и секуларне стране католицизма, а у другом случају она је делимично идеолошки сурогат. Тиме се вера преплиће са нацијом, уноси у њу снагу ирационалног, и у кризним ситуацијама доводи до јаким неконтролисаних ефектних реакција.

Тај противуречан средњоевропски католицизам био је и један од носилаца неуспелог немачког националног јемства у прошлом веку. Оно што је учинио Бизмарк није представљало јединство Немачке нације, него њено цепање на царство Хохензолерна и Хабсбургера. Данас стоји на дневном реду уједињење Немачке и Аустрије.

Економија је те две државе јако повезала. Та веза спада у најмање спектакуларну, а егзистенцијално значајну. Политички гледано Немци већ живе у оквиру Европске заједнице под истим државним кровом као некада Срби у Југославији. Ова врста немачког јединства делује у истом правцу и на средњеевропски простор, и зато ће католички центри политичког окупљања у Средњој Европи имати велики политички интерес за сарадњу са Хришћанско демократском унијом Савезне Републике Немачке.

Да ли је либерална економија адекватно решење за привредни развој земаља које су напустиле социјалистички привредни модел, или представља непромишљено бекство у супротну крајност?

После Другог светског рата економски развој показао је добре резултате у земљама у којима је кључна економија знатним делом била у државним рукама (Француска, Аустрија, Немачка...). Јавни

сектор, под условом постојања ефикасне контроле, подеснији је за службу општим интересима од приватног. Међутим, упркос том историјском искуству, у земљама бивше Источне Европе, испољава се наклоност радикалном дистанцирању од државе у функцији привредника. При том се заборавља да су нагли заокрети далеко лакше изводљиви у политици, него у економији.

Улагање страног капитала у неко предузеће не зависи од његове својинске форме колико од степена његове рационалне организације, степена техничке и стручне опреме, а поготово од политичке стабилности и правне сигурности. На ту инфраструктуру, која нема економски карактер а услов је привредног функционисања, не обраћа се довољно пажње, што одвраћа стране улагаче. Тај проблем је до сада далеко најбоље решен у Чешкој.

Да ли је страни капитал више заинтересован да улаже на либералном, него ли на социјалном тржишту због јевтиније радне снаге, не може се принципијелно одговорити, јер је либерално тржиште далеко више подложно социјалним сукобима који угрожавају повољну радну климу, што се негативно одражава на резултате процеса рада.

Може се очекивати да ће немачки модел социјалног тржишта бити прихваћен у земљама Средње Европе и да ће се за њега претежно залагати конзервативне партије католичког центра.

САД као конкурент Немачке у Средњој Европи.

Видни резултат Првог светског рата чини потискивање светске силе у други план. Преко океана, далеко иза европских збивања, мирно је стасавала Америка у светску силу, и када се после рата изненада као таква појавила, нико није сумњао у њену снагу, него у способност једне тако младе нације да води светску политику. Показало се, међутим, да је таква сумња неоснована.

Године 1918. она се свету представила са два јасно формулисана програма од глобалног светског значаја.

То су били Дањес план економске обнове Европе и Лига народа. Дањес - план нарочито се залагао за економску обнову Немачке. Тиме је америчка политика показала да се не поводи ресантиманом, да одбацује кажњавање Немачке због њене политике која је довела до избијања рата, него јој нуди помоћ, са циљем мирног решења проблема који су довели до рата, а који ратом не могу бити решени.

Као механизам за политичко решавање глобалних проблема путем договора, Америка је понудила Лигу народа: једно демократско тело које функционише слично парламенту.

Дубока криза светске економије и финансијског система, довела је 1929/30. до пропасти многих важних америчких и европских банака и учинила крај политици зајмова.

Припрема нацистичке Немачке за рат и њено иступање из Лиге народа довели су до расформирања ове организације.

Године 1945. Америка је поново присутна у Европи, наступајући са модификацијом свог претходног плана. На место Дејвисовог плана, ступа на сцену Маршалов план, који се залаже за економску обнову Немачке привреде, а на место бивше Лиге народа формирају се Уједињене нације.

Глобални интерес Америке, који се огледао кроз ова настојања у ширењу либералног тржишта и демократије, последице Другог светског рата наишао је на непремостиву границу коју је поставио Совјетски Савез са својим Источним блоком.

Године 1989, после завршетка Трећег светског рата који је имао форму хладног рата, те није уништавао људске животе него огромне ресурсе националне привреде, Уједињене нације наставиле су са континуитетом постојања, док, за разлику од два претходна послератна периода, недостаје пројекат економске обнове бившег социјалистичког блока.

Иако је у војно-политичком погледу Америка после хладног рата постала глобална сила без такмаца, она је до те мере економски изнурена да паралелно са политичком није у стању да игра и своју економску улогу.

Слабост њене снаге лежи у томе што је та победа дошла управо у време преображаја констелације моћи, наиме примата економије над политиком. У том проблему лежи тренутна слабост америчке снаге.

Иако СР Немачка после уједињења даје 120-140 милијарди марака на интеграцију бивше Источне Немачке у свој државно-политички и економски систем, ипак јој преостаје довољно капитала да улаже у бившу социјалистичку Европу више него што то чини Америка заједно са Европском заједницом.

Немачка после уједињења.

На крају, поставља се питање о карактеру СРН после уједињења. Званично се инсистира на представи да је реч о само квантитативном проширењу СРН.

Међутим, ни представа о суштински новој држави, односно о настајању нове Немачке која представља продужетак тзв. Немачког Царства, такође није неоснована:

- ♦ Чињеница је да је СРН померила своју границу далеко према истоку и да се граничи са Пољском и Чешком;
- ♦ Да је стекла пуни суверенитет, који јој је раније био ускраћен;
- ♦ Да је после пропасти Совјетског Савеза као фактора источноевропског поретка и реда, ноленс-воленс, стављена у ситуацију да утиче на формирање новог реда и поретка;
- ♦ Исто тако, чињеница је да јој је за улогу регионалне силе потребно наоружавање и да неће моћи још дуго бити апстинентна у том погледу.

Најбитније од свега наведеног, чини ми се, правно је питање. После завршетка Другог светског рата, односно слома Трећег рајха, побједничка коалиција коју су чиниле Америка, СССР, Француска и Енглеска, није склопила мировни уговор са Немачким Царством, што значи да је за све време хладног рата у њој важио окупациони

статус. Зато је и у Западној и у Источној Немачкој однос према Царству важио за табуизирано питање. По завршетку хладног рата долази до уједињења двеју немачких држава без склапања мировног уговора са уједињеном Немачком, што ће, између осталог, рећи: без обнове царства али и без обавеза уједињене Немачке према ратној штети учињеној од стране Трећег Царства. Уместо мировног уговора, примењује се загонентна формула Генсцхерова 4+2, што значи уговор између четири победничке силе и влада двеју немачких држава.

Из наведених чињеница добијам утисак да је начин немачког уједињења вршен у складу са свешћу о предстојећим задацима Немачке. Она не би могла себи да допусти вођење активне спољне политике, без унутрашње стабилности. Зато је дата предност економско-политичкој интеграцији, уз прећутну објаву рата свим политичким и административним структурама и свим факторима који би у случају незадовољства тренутном ситуацијом, разочарања или економског незадовољства водили формирању новог политичког покрета заснованог на посебности историјске или политичке традиције.

Зато је бивша Источна Немачка после уједињења подељена на пет федералних делова. Они су у прошлости били немачке кнежевине. Свака од федералних јединица има посебне законе који стоје у складу са савезним законима. На челу федералних влада не налазе се политичари - како би се очекивало - који су живели на тој територији са тим народом и делили са њим заједничку судбину, него они који су попут гувернера послати из Бона да тамо владају. Једино у области Бранденбург на челу владе је г. Манфрид Столпе, човек из Источне Немачке.

На основу изложеног, поставља се принципијелно питање: Да ли је уједињена Немачка заиста велика за Европу, што само са собом носи последице које се тичу стабилности садашње Европске уније.

Март 1995. Берлин